

העמותה להנצחת חיל הקשר והתקשוב
ת.ד. 7289 יהוד-מונוסון, מיקוד 56214 ; פקס 03 536 3470 ; טל' 03 536 4622 ; והתקשוב

אלטונה – תחקיר הקשר

חברנו שא"ל (AMIL) גבי שrieg ז"ל, היסטוריון חיל הקשר, מומחה בההיסטוריה צבאית, במיוחד בנושאי קשר ותקשוב, פרסם סדרת מחקרים וספרים על ההיסטוריה של חיל הקשר והתקשוב.¹ בשלבי שנות השבעים ערך גבי מחקר מקיף ועמוק על כשלי הקשר בין מפקדות האצ"ל בתל אביב ובפריז לسفינה אלטונה² ואת העדר הקשר בין הספינה אלטונה לכוחות צה"ל בחוף תל אביב. על פרשת אלטונה נכתבו מספר ספרים, אף הופק סרט תעודי. למחקר של גבי חשיבות מיוחדת בהבנת האירועים שגרמו לטרגדיה זו.

מצאנו לנכון לפרסם מחדש את הממחקר של גבי, חלק מתעודת המורשת של הקשר והתקשוב. תודתנו למשפחה שrieg, שנאותה לבקשתו לפרסם מחקר זה באתר האינטרנט של העמותה. נציג כי זכויות היוצרים בפרסום זה שייכות למשפחה שrieg, ושימוש מסחרי מכל סוג שהוא בפרסום מהיבט את אישורם.

דניאל רוזן, אוגוסט 2018

¹ ליד ברלין, 1928. עלתה ארצה עם הוריו בשנת 1935, שירתה בחיל הקשר והתקשוב (או – חיל הקשר והאלקטרוניקה) במשך 32 שנים, במגוון תפקידים – מסמל קשר מחלكتי במלחמת העצמאות ועד למפקד גודד קשר במלחמות ששת הימים. ייסד את מכון שמר למחקר (או – המכון לחקר הגולן) בקרזין בשנת 1982 ועמד בראשו עד שנת 1993. מוסמך אוניברסיטת תל אביב בהיסטוריה כללית (בחצטיניות). פרסם عشرות מאמרים ושישה ספרים. נפטר בשנת 2008.

² אלטונה – כינוי הספרותי של זאב ז'בוטינסקי.

³ המחקר פורסם בזמנו בספר : גבי שrieg, **לקסיקון למונחי קשר, קיבוץ דליה** : מערכת, 1988, עמ' 470 עד 487.

נספח שני

הפלגתה של ספינת האצ"ל "אלטולנה" ללא קשר רדיו מצרפת לארץ-ישראל: 11-22 ביוני 1948

(דוגמא למחקר היסטורי-צבאי קשר של גבי שרגא)

הנושאים שנרצה לטפל בהם מוצגים להלן:
א. ציוד הקשר שהוא בספינה וכיצד הופעל בהפלגה?

ב. תחנות הרדיו של אצ"ל בארץ ותפעולן בזמן מסע
"אלטולנה" לארץ ישראל.

ג. האם היה שילוב ותיאום בקשר הרדיו בין האצ"ל
בארכ'ן מ"אלטולנה" ואליה לבין כוחות צה"ל? מודיע
עליה מן הספרות (ראה: ביבליוגרפיה בסוף) שהוא
כה הרבה תקלות קשר?

נענה על השאלות המרכזיות תוך פירוט אמצעי וסוגי
הקשר. נلوוה את "אלטולנה" בדרך מצרפת לארץ
ישראל והקורות אותה בנושא קשר רדיו.

אין כל ספק שהשלומיאלויות בגישה ובתפעול הרדיו
בספינה הם הגורמים הראשיים לעובדה הנחרצת
ש"אלטולנה" שטה מצרפת לארץ ישראל **לא קשר!**⁽¹⁾

תחנת הרדיו בספינה "אלטולנה"
הספינה נרכשה בקיין 1947 בארה"ב והוציאו עבורה
רשון להובלות מסוימות⁽²⁾. ידוע שהושקעו בשיפוץ
הספינה כמליאון דולר⁽³⁾ אך אין כל פירוט מה סוג וכמות
מכשירי הרדיו שהוכנסו בה; סביר להניח שכאנטיית
סוחר לא הועלו אליה כל אותן מערכות הקשר הצבאיות
שהיו על סיפונה **בספינה מלחמה מס. 138** במהלך מלחמת
העולם השנייה.⁽⁴⁾ הותקנו על סיפונה לבטח מסדר
ומקלט כי הרי אחרית לא הייתה זוכה לטפינה לרשות
הפלגה. אנו מניחים שהייתה גם מערכת רדיו טלפון
קשר אל תחנות חוץ במדינות אזוריות מקובבל

הקדמה

ספרינת הנשק "אלטולנה" (שמו הספרותי של ז' ז'בוטינסקי) שהביא האצ"ל, מעודפי החז"א האמריקני במהלך מלחמת העולם השנייה, בארא"ב, חצתה את האוקיינוס לאירופה בשליחות הארגון, אחורי שהוכשרה להובלות מסוימות. באירופה העמיסה כ-900 לוחמי אצ"ל וכמוות לא ברורות של נשק ותחמושת ושמה פעמייה ב-11 ביוני 1948 לא"י.

הפלגת הספינה מצרפת נעשתה ללא אישור מוקדם של מפקדת אצ"ל בארץ (אבל בדיעתה) והגעתה ארץ-היה בתקופת ההפוגה הראשונה במהלך מלחמת העצמאות. הבאת ספינת נשק ולוחמים בתקופת ההפוגה, היו הפרת ה הסכם כאשר האו"ם מפקח על ביצוע ההפוגה בארץ. הייתה זו "סטירט לח"י" לממשלה ישראל. علينا לזכור, שהסכם בין האצ"ל לצה"ל ב-1 ביוני 1948 שהאצ"ל יתפרק מנשקו ולוחמו יתמעטו בגודלי הצבא הסדיר; ואמנם, היה ההסכם בשלבי מימוש וביצוע כאשר הגיעו הספינה לארץ.

נדרשו לנו שוא יוצא דופן ומקצועי זה, בגלל הדימויו כביכול, לפועלות "המוסך" להעפלה בארגון ה"הגנה", שהביאו כמה ספינות מעופלים בדרךם, שעל 63 מהם היו אלחוטנים, הם - הגעונים. אנו יודעים שנשא "אלטולנה" נערך עד היום מספר זווית והעקרונות בהן - האם היה בהבאת הספינה בחודש יוני 1948 מרד בממשלה ישראל? בהلتו הוויכוח נשכחו מספר זווית ראייה ומצלמו שנושא הקשר הרדיו אל הספינה וממנה במהלך הפלגה לא נערך היבט, ודאי לא על ידי בעל מקטע בתחום זה ולכון, נעלמו מספר היבטים מעניינים.

לפני הפלגתה ומספר על אירוע מוניות הרדיו הפגומות מסכם ואומר "... והשפופרות הפגומות לא הוחלפו. הוא (האלחוטן) הצליח לכובן אותו (את המקלט) לשידורי BBC כדי להאזין לחדשות חוץ"⁽¹⁶⁾ והכוונה ביום 11 ביוני 1948. מותר לנו לסכם ולකבוע שתחנת הרדיו שאמורה הייתה לפעול בין "אלטננה" לארץ ולפריס (מיפקdat האצ"ל) לא פעלה בגל שפופרות רדיו מוקולקלות. מקלט היה בספינה, חלק מתחנה זו או חלק מן הצד האזרחי וכנראה שפעלה.

תחנת הרדיו במטה אצ"ל בפריס
האצ"ל תכנן להפעיל תחנת שידור מוגדר בפריס, שתעמוד בקשר רדיו עם "אלטננה" בהפלגתה ארצת⁽¹⁷⁾. המשימה הוטלה על קבוצת מדענים, מקורבי אצ"ל בצרפת, ואלו לא הצליחו להקים את התחנה במועד⁽¹⁸⁾. אורי ברנו מספר בעניין זה, ש"המוסד" להעפלה בצרפת העיע את שירותיו הרדיו שלו – של ה"גדעונים" – לאצ"ל, אך אלו סירבו להשתמש בשירות זה, ככל הנראה, בגלל סירובו לחושף את מברקיהם⁽¹⁹⁾. בסיכום, לא יכלו מטה אצ"ל בפריס להתקשר ברדיו עם "אלטננה", עד סוף המסע⁽²⁰⁾.

תחנת הרדיו הראשית של אצ"ל בתל-אביב
תחנה זו שכנה בעליית גג, ברחוב גורדון פינת בן יהודה 98. הארכיטקט לתיפועלה השוטף התחלק – כמקובל בתחנות רדיו – בין הגורם הטכני/תחזקתי, שהיה בידי הטכני הראשי אברהם ויינר (חימי לנדרו מכנהו: "היקה") וטכנאים עוזרים כמו אריה מולצ'ינובסקי ופתח שטיין. הצד התיפועלי היה בידי האחראי לשדרים מוסקה שטיין והוא שהפעיל שתי שדריות/ קשריות – ציפורה לוי/קסל, המכונה במחתרת – "על" וחנה תירוש/שלינגה, המכונה "ירדנה".

הmeshdr במחתרת היה חזק, בן 200 וاط, ויעוד לשידורים ארכוי-טוווח. על הכנת התחנה לשידורים לאמריקה מעיד מכתבו של ראש מטה אצ"ל חיים לנדרו (המכונה "אונדר אברהם" במחתרת), שנשלח לנציג הוועד לשחרור האומה בארץ"ב יצחק בן עמי, כאמור – "בנינו

באנית סוחר⁽⁵⁾. ציוד הרדיו הצבאי שנרכש והותקן בספינה, היה מכל מקום מסובך מבחינה טכנית – טיפולית ותחזוקתית; נאמנים עליינו בכך דברי המומחים עם התיעצנו: אישי לביא מהי"ק; מנהל מוזיאון הפעלה בחיפה ורס"ן וטורהון, ממייסדת חיל הים⁽⁶⁾. ב"אלטננה" שירת כ"קשר ראשי לסל"י סולומון⁽⁷⁾; שאלנו את לנקין אודות האיש וצדוק הקשר שהופעל בספינה ותשובתו המשונה הייתה – "לצערני אני יודע שום פרטיים על מכיםרי הקשר שבו אנייה"⁽⁸⁾; וזאת בגיןו להצהרה לעיתונות שמיכירים הקשר בספינה היו מצויינים!⁽⁹⁾

לאטננה הייתה גם מערכת ומקולים שהותקנו לשידור אל הנוסעים וכדי להתקשר מן הסיפון אל החוף. בזמן ההפלגה להובלות משאות בספינה, ממערב הים התיכון ובחופי מערב אפריקה ולפניהם הפלגתה לארץ ישראל, התקשרו מן הספינה לארץ ובחנתה אצ"ל בתל-אביב נקלטה הקרה והם השיבו בקריה⁽¹⁰⁾. זאת כאשר הטווח היה כ-3000 ק"מ, בקו אוויר. העיד על כך גם מוסקה שטיין, האחראי על הקשרים באצ"ל תל-אביב: "ניסינו להקים (קשר רדיו) עבר מבצע אלטננה" ומעניין לציין כי דזוקא בתקופת הניסיונות המרובים הכל פעל כשרה"⁽¹¹⁾. מסקנתנו שקשר הרדיו ארוך הטווח של אלטננה פעל בשעתו כשרה. אירוע נוסף שהייתה לו השפעה על קשר הרדיו בספינה במשמעות הארץ, היה רכש מוניות רדיו, ומעשה שהוא כך היה; יומיים לפני ההפלגה ב-9 ביוני, הזמן המحسנאי בrnd פוגל מוניות רדיו בוחנות לחשמל במרסיי. ביום ההפלגה הגיע פוגל לחנות בשעות אחיה"צ קיבל את הצד ונתפס שם בידי המשטרה הצרפתית⁽¹²⁾. מכיוון שהמשטרת קיבלה הוראה מקדימה ממשלת צרפת, לסייע לאצ"ל בפרשת הנשך, הובל המحسנאי חזרה לספינה ללא המוניות! נקדימון קבוע – "הדבר שיבש את פעולתו הסדירה של המשדר"⁽¹³⁾. גם אורי ברנו תולה את הקולר באירוע זה לא-רציפות הקשר לספינה; דעתו נסמכת על דוח הקפטן מונרו פיין⁽¹⁴⁾. פנינו בשאלת מוניות הרדיו גם לאליהו לנקין ותשובתו הייתה: "אני יודע על סיפור או רכישת המוניות במרסיי. אני סומך על דברי מונרו פיין ואם הוא אמר – מאמין לו"⁽¹⁵⁾. אפילו בן עמי שעה לספינה

ציוויל נוח לטלטול אך עצמאיתם שלושה ייחסית. מכשורי רדיו צבאיים בריטיים היו סוג ציוד נוספת, שנלקחו שלל, כמו המקרה. 191. שהיה מכשיר בשירות הבריטי, במלחמת העולם השנייה; ציוד זה הורכב במספר מינימליות באצל' וגם ברכב פיקוד, במכונית מילוט "סטאפקומנדאר" (22) למבצע "אלטלנה" מותקן רכב הפיקוד והופקד בידייו האמונה של יפתח שטיין, מנהנניה שירות בשעתו בצבא הבריטי והוא מש"ק קשור גזרוי בבריגדה ובינווי 1948 בחטיבת אלכסנדרוני. אמצעי קשר נוסף בידייו מטה אצל' היה שירות הטלגרף הבינלאומי של מדינת ישראל הפועל 24 שעות ביום מהחוץ הארץ. בשירות זה עשו שימוש מטאות אצל' בתל-אביב ובפריס לקשר טלגרافي בינם; וכדי שלא יבינו את תוכן המברקים, השתמשו בקודים ותחלפי מילים, שהיו מזוהים את התוכן של השידור. כמו כן היה נהוג לשגר כל מברך לשתי כתובות בפריס ובתל-אביב, על מנת לוודא שאחת התשדרות אמונה תגעה ליעדה.

תיאום הקשר בין "אלטלנה" והארץ

ציוד רדיו דורש התאמנה באמצעות הוראות קשר (הק"ש); אלו הוראות תיפעוליות/מקצועיות, שבאמצעותן מתאימים את כל משתתפי רשת הרדיו ו/או כל מי שעשו ליטול חלק בראשת. נושא זה הדאג את הקפטן מונדו פין ושני נציגי אצל' מיוחדים שנשלחו מפריס בתחילת יוני 1948 לאירוע, בהתאם לקרשי הרדיו, סימנים מוסכמים לחוף נחיתה ועמוקי מים ליד החופים היהודיים.

אחד מן הנושאים היה ניקו (נתן) גרמנט ועל חשיבותו שליחותו ייעיד כתב מכתב שליח כץ מרפיס לאירוע, בעקבות נסיעת הנאצים – "אנו מודאגים מאוד לרוגל אי הופעתו של שמוזון (גרמנט)... כל הסידורים הטכניים שהוא עומד לעשות (בא"י) הם בעלי חשיבות ראשונה, כי בצדדים מרים ("אלטלנה") תהיה קשורה לחולטיין בקשר שאתם תוכלו ליצור אותה (מת"א) ואין ביחסון מלא בקשר זה...". התיאום כלל כמסתור גם מפת צפון שהוכנה בארץ, לפי אזוריו נחיתה אפשריים וגרמנט לקחה עימיו לפריס (23). עדות נוספת נוספה על תיאום קשר הרדיו קיבלנו מיעל: "בהתחלת הייתה תיאום קשר

מכשור משדר והצלחנו להתקשר בו עם תחנות חובבים באמריקה... הריני מעביר לכם את הפרטים שתআইনো לשידורי הניסיון שלנו ובאם תצליחו לקלוטו, השתמש בדרך זו לקשר קבוע בינו... אורך הגל של המכשיר הוא בערך 14 מג"ס/באנד (הכוונה ל-14 מג"ה) ונשדר אליו ניסיון ביום חמישי 28.3.1948, במשך שבוע ימים בשבוע: 06.00 לפי שעון ניו יורק, במשך חצי שעה כל פעם... בכל שידור יוזם הגל קצר... ובוואותכם לנו ציינו באיזה יום נשמע הכיתוב ונדע לקבע סופית את הגל... רצוי שתআইনো במשדר טוב במיוחד (דבר שאנו מעד על בקיאות טכנית, כי במשדר אי אפשר לקלוט. ג.ש.) המתאים להאזנה בגלים אלה... עלייכם להשג בתקדם משדר שתוכלו לשדר אליינו ועל ידי כך נוכל לקיים קשר הדדי מתמיד... (הכתב נשלח ב-12 במרס מן הארץ ולנדאו נתן להם באמריקה זמן קצר של שבוע להכנות תחנת שידור. ג.ש.). סיירו לכם משדר חובבים, וצוי בחזק של קילוט אחד שנשמע בבודק, לפי השעון שלכם ובמשך חצי שעה... (במקור ניתנים אותן הזרויות במורס של שתי התחנות באמריקה ובארץ ישראל. ג.ש.) אנחנו בונים בעת מכשיר חזק ביותר שבלי ספק ישמע אצלכם ולשם כך דרושים לנו הクリיטלים שביקשתי... קומפלט קרייטלים למשדר עבור 14 עד 14.5 מג"ה/באנד, ככלומר מספר מכיסים של קרייטלים באינטראלה, בהפרשים קטנים באורך הגל".

לנדאו התכוון בכתבו **לגביש שידור בהפרשי תדר קטנים**. עוד פורטו קודים למקומות שונים ביום התקoon ותחליף אחרות לשידור מספרים (21).

תחנת אצל' בתל-אביב הייתה מוכנה למשימה.

תחנת הקשר של אצל' בתל-אביב

בנוספ' לתחנה המרכזית בארץ היו לאצל' תחנות ארבעיות שהיו ממוקמות לשידור או שניים, בשיטה המקובלת במחנות, קרי: שידור קצר ויזיבת המקום, מפחד איתור השידור על ידי הבריטים ועוד הטייעות נוספות. שידורים אלו בוצעו במשדרי "מוזודה" שהיו

"עוד שחרור האומה" האמריקני צירף לנציג את י'צח'ק בן עמי לספינה והוא גם מונה לדובר הספינה.⁽³²⁾ ליד לנקין עוז אברהם סטבסקי, כממונה על המנהל והלוגיסטיקה בספינה. עוד הספינה עושה את ראשית דרכה בים ובכבר החלו תקלות בקשר הרדיו.

במהדורות החדשות של 2100, קולטים בחדר הפיקוד בספינה את רדיו לונדון (B.B.C.) המודיע שספינת נשק של אצ"ל יצאתה לדרך לא"י (!) וזאת, על רקע ההפוגה הראשונה שנכנשה היום לתוכפה. לנקין נתפס בהלה והוא כותב – "ניסינו למצוא את הקשר האلهוטי אל חברי באדרץ... אך כל קרייאותינו היו לשווא... גם מתחנת השידור שלנו באירופה (קרי: פריס) לא קיבלנו תשובה"⁽³³⁾. הבהלה שאזהה בלנקין מובנת היטב, באם נבחון כיצד הייתה תגובת מפקד האצ"ל מנחם בגין, שהאזור עם קבוצת חברים מהדורות חדשות זו בדירה בתל-אביב. כאן הייתה השעה: 23.00 (הפרש השעות בין גריניץ' והארץ) ול בגין היה ברור, ש"אלטלנה"⁽³⁴⁾ הפליגה ללא שהוא, כמפקד עליון, אישר את הפלגה:

- א. התגשות מזויינית עם הצי הבריטי.
- ב. הגעת הספינה לאرض, דבר שיפר את ההפוגה הראשונה.

ג. הגעת הספינה תהיה בניגוד להסכם פרוק האצ"ל עם הממשלה!

בחברת בגין בתל-אביב הייתה, גם קשרית האצ"ל ציפורה לוי-קסל, היא יעל שנשלחה מיד לתחנת השידור ברחווב גורדון להזיר את לנקין ברדיו, שלא יתרקרב עם "אלטלנה" בשעה זו לחופי הארץ, וימתין להרואות חדשות. כותב נקדיםן על האירוע "... (יעל) הוועה מדיית בגין בחדר שבו הייתה ממוקם מכשור רדיו ישן, אשר נחפה לא מכבר למשדר על ידי טכני זרייז⁽³⁵⁾. ללא שהות קראה... לאטלנה, צופן מבון, את הודעה הברורה ("לא להתקרב לחוכות להווארות !"). חיכתה לمعנה מן האניה, אך זה לא בא. עז זאת קיוותה כי השידור נקלט... לאחר קרייאות דבות פרשה לדירתה למנוחת לילה.

לגלים עליהם שידרנו בזמןנו; לפני הפלגת האניה מצרפת הגיעו ארצה ממש ניקו גרמנט שהביא אליו את הקוד שלפיו התקשרנו וכן את ארכטי הגל⁽²⁴⁾.
תבין, בספרו מזכיר גם את חזרת גרמנט לצרפת.⁽²⁵⁾ נקדיםן כותב, משומן מה, שלגרמנט היו בדרך חזרה למרטסיי "תלאות שנבעו ממערכת קשר לקויה"⁽²⁶⁾ סתם ולא פירש? מה היו פרטי תיאום הקשר שגרמנט הביא?

1. בغال הטווח הגדול בין הספינה ותחנת תל-אביב, תכננו את הפעלת קשר הרדיו כמו "廣告נים", קרי: במחצית הדרך מתקשרים מן הספינה חזרה-לצרפת ובמחצית הדרך השנייה מתקשרים לתל-אביב; כך עולה מ牒ך לנקין, ב-13 ביוני מן הספינה לכץ בפריס – "... אצפה לשך (שידור פריס) באורך 14 (מג'ה), אבל חכה לשלו ב-5.3-3.0-1.75-1.75 באربعת הימים האחרונים וב-5.3-3.0-1.75-1.75 באربعת הימים האחרונים מהתוכן"⁽²⁷⁾; מכאן עולה בבירור, ש"אלטלנה" תshedד מחצית הדרך, 4 ימים, לפחות הימאים האחוריים, עוד 4 ימים לתל-אביב;⁽²⁸⁾ בסך הכל תשוט "אלטלנה" ביום 8 ימים ונשאלת השאלה, מדוע צריך היה אחורי יומיים הפלגה כבר לעדכן את התדרים? נושא זהorchesh נחשב לסתוי ביותר בכל מערכת קשר⁽²⁹⁾.

2. היה נדרש קוד מוסכם, שייעבור באיתות מחוץ הנחיתה בארץ אל "אלטלנה" ובו תיאום אחרון מדויק וזאת בغال וחונה הנמור במיוחד, כනחתת טנקים. מונדו פיין דרש סימן באור וקוד לאימות; גרמנט הביא תיאומים אלו למרטסיי; התיאום היה שהחומר יסומן בשני פונסיטים אדומיים. היה זה חוף תל-אביב, מול פרישמן.⁽³⁰⁾

הפלגת "אלטלנה" מצרפת לישראל
ביום שישי, 11 ביוני 1948 בשעה 20.00 יצאה הספינה לים כאשר על סיפונה כ-900 אנשים וכמות נשק לא ברורה, להלן. הפיקוד הראשי על האניה היה בידי אלהו לנקין – לשעבר מפקד אצ"ל בצרפת – והפיקוד המказעתיימי בידי קפטן מונדו פיין. עוזרים ליד הקפטן אנשי צוות כפי שמפורט לנקין בספרו.⁽³¹⁾

האניה התקלקל רק ביום 13 ביוני; אם אלו פנו הדברים, הרי הייתה צריכה להיקלט הודיעת נקיון לכע – בלילה שישי 11 ביוני והנשיקה ששלה כאמור ליעל – ואינו תומכים באפשרות זו. אפשרות שנייה לשידור מברקו של נקיון היא, שהייתה ל"אלטלנה" ציוד רדיו טלפון אוזחי קצר טוח, בין היתר משורדי הדואר בנמלים שאוותם פקודה; ציוד זהה בקול בין חדר האלחוט בספינה ותחנות החוף ובתרדיים בילאומיים. עדות עקיפה לאפשרות כזו נמצאה בקטע של נקדיםן, על מחדלו של כע – "הדבר הפשטו ביוטר שיוכלו היה כע לעשות עתה (כשהתברר גם לו שהמשדר שלו בפריס לא פועל!) הוא להיכנס לבית דואר בפריס ולטלגרף הוראה זו לאנייה". הוא לא עשה כן. מדוע? "לא עללה על דעתך שהדבר כה פשוט, הסביר (כע) לימיים"⁽⁴³⁾.

יש להבחין בשינוי מונחים: "טלגרף" פירושו שימוש בשירותי דואר בינלאומי; "הריך" פירושו שימוש ברדיו של הספינה, של תחנת אצל' בפריס ותחנות אצל' בארץ. אנו גורסים שמשדר הספינה לא פעיל ולכן השתמש לנקיון בקשר בינלאומי וב קודים ("סיציליאן" – אצל'; "MRIIM" – "אלטלנה"). לסייעו הפרק על הפלגת "אלטלנה", יש לחזור לפיעולותיו של בגין בתל-אביב. אחרי צאת יעל לשידור השני החליט לטלגרף לכע לפריס לאמור – "הריך מייד אודוט מרים. היא איננה יכולה לבוא עכשו הביתה. מדוע היא יצאה?"⁽⁴⁴⁾. נקדיםן טועה לדעתו, באשר לתאריך 13 בחודש, והיה זה שבת לפני הצהרים 12 ביוני; דעתו ניסמכת למקרה תבין וכך. טעות בדיהם של נקיון ואורי ברנר שמקדיםן מברקו זהليل הפלגה 11–12 ביוני; והרי רק בשעה 23.00 האזין בגין לשידור ה-B.B.C.⁽⁴⁵⁾.

חילופי תשדורות בין פריס – לתל-אביב
בהתקבל מברקו של בגין בפריס, מטלגרף אליו כע בתשובה – "MBERK HAGU MAOHDAR MDI. MRIIM TAKSHAR AITIKH LKL HOMOKDUM BLIL HOSHMINI... AK AOLI TOWEL LEHTAKSH AITHA LAFNI KUN"⁽⁴⁶⁾. אגב תבין וושם נוסח מברק שונה במקצת – "BESHMINI B'LILAH"⁽⁴⁷⁾ ויש להעדר את גירסתוacadem shehia בפריס באותה עת. מברקו זה נשלח בשבת לפני הצהרים – 12 ביוני 1948.⁽⁴⁸⁾ עתה נרצה לחוד את השינוי בעיתויים אצל הכותבים השונים.

בשעה לילה ניוערה לפתע, שטופת זיעה ומוסיימת. הסתבר לה כי החותמה בצופן מיוון, ששונה בינוים לפי בקשת רב החובל.⁽³⁶⁾ עתה חששה פן ייבצר מצוות האניה לעפענה את הודיעת. היא מיהרה להתלבש, התדפקה על דירת בגין, סיירה לו את סיפורה וביקשה עצה. בגין ייעץ לה לחזור על הקראיה לאנייה בצופן החדש והמוסכם. ליתר ביטחון שידורה (היא עיל) את הדברים גםenganlılı مدוברת (קרי: בשפה גלויה) Keep Away. גם הפעם לא הגיבה אלטלנה".⁽³⁷⁾ עוד בידינו עדויות על שידור זה, של יעל עצמה – קרוב לוודאי שכבר ב-12 ביולי שידרתי אליהם/li> להישאר מרחוק – Keep Away! – לא על העותה עצמה – כמעט מיד לאחר שנודע לנו על הפלגתה (של "אלטלנה") מצרפת".⁽³⁸⁾

אדם נוסף שמעיד על שידור זה הוא בן עמי הנמצא על סיפון הספינה וכותב "... מברק משובש מישראל המורה לנו לשמר מרחוק – פעמים בטקסט".⁽³⁹⁾ מפקד הספינה כותב על קליטת המברק בשתי עדויות – "סימון להפלגה (מצרפת) קלטנו הודעה Keep Away! זיהיתי את קולה של השדרנית, זו הייתה ציפורה לוי... זו הודעה היחידה שקלטנו כל המסע".⁽⁴⁰⁾ ונקיים עוד מוסף – "הלה זיהה בקהלות את קולה של האלחוטנית... אני שולח לך נשיקה ציפורה לה – קרא לנוין בהתרגשות לתוך המשדר. היא לא קלטה את השתפותו. גם קולה לא נקלט עוד ברדיו הצף (באנייה) וניסיונות לחפש את הקשר היו לשוא".⁽⁴¹⁾

עדות נוספת של נקיון המאשר את קליטת המברק נמצאה במברקו לכע – 13 ביוני, שעה 08.50, ובו הפתיחה להלן – "התקבל מברקו של הסיציליאני (אצל' בא"י) בתאריך ה-12 (יוני, שבת) אבל כלום לא מובן..." כע הנאןמן מבריך בתגובה לארץ – "MRIIM" ("MRIIM" – טילגרפה שלא יכולה להבין את המכabb הסיציליאני בתאריך ... 12⁽⁴²⁾ מובן מדוע לנקיון אין רוצה להבין מה קרה פתאום, כאשר זוכרים את אוירות הימים במטה אצל' בצרפת לפני הפלגה והרצון להעמיד את בגין בפני עובדה מוגמרת. מצב תמורה מבונית קשר איירע עתה – לנקיון שידר מברק מן הספינה לכע בפריס, בעוד השידור עם הנשיקה ליעל – לא נקלט בתל-אביב היכן? ישנן מספר אפשרויות למצב טכני זה ומuid על כך מוסקה שטיין במענה לשאלותינו, שמשדר

מס'	תאריך הפלגה	סימוכין	"השミニי בלילה"	סימוכין	סימוכין
.1	11 ביוני בלילה	לנקין, ע': 307	-	-	-
.2	11 ביוני - 2000	יבן עמי	-	-	-
.3	11 ביוני	כץ, ע': 398	tabin, ע': 18-19 ביוני	tabin, ע': 218	tabin, ע': 18-19 ביוני
.4	12 ביוני	ברנר, ע': 99	19 ביוני	ברנר, ע': 100	19 ביוני
.5	11 ביוני	נקדימון, ע': 133	א. 13 ביוני (?)	נקדימון, ע': 137	ב. 18-19 ביוני
.6	11 ביוני	וואזה, ע': 207	-	-	-
.7	11 ביוני בשעות הערב				

תל אביב: "מרים טילגרפה שהיא תצפה לשך ב-16, אבל عليك לחכות לשלה על 5.3 עד השミニי בלילה ולאחר מכן מ-5.0-1.75 כפי שנקבע, אחרת אינה יכולה לשמר על קשר"⁽⁵⁰⁾.

- המסקנות התייחסות בקשר לכך מעניינות:
1. לנקין הודיע לכך שישדר ב-14 מג"ה וכץ העביר תדר לא נכון בתל אביב! אלהו מונסה מתגבר על כך "בטילו על הסקרה" בחיפוש התחנה.
  2. בתחום התדרים הנזכר (קרי: 14-16 מג"ה) לא היה בכוונתו הרדיו הציבורי הימי לקליטה, במקלט שהיה אולי על ה"אלטנה"; אולי צוידה בצדוק אמריקני אוריגינלי⁽⁵¹⁾.
  3. "אלטנה" אמורה הייתה לשדר לפרס על תדר אחד (5.3) בלבד ולא"י על שלושה תדרים, כמפורט לעיל.

למחמת ב-13 ביוני מטלגרף כך פעם נספת לארכ – "טילגרפי אתמול בנווגע למרמים. אתה (בת"א) תוכל להתחבר תוך יום או יומיים. אין אנו בקשר אליה..."⁽⁵²⁾, מכאן עולה שם-14 או 15 ביוני, ביום הפלגה הרביעי וה חמישי (!) ציפו הנוגעים בדבר, שאולי תצלית תחנת ת"א להתחבר לטפינה, בינו גוד לבן שרק מ"שミニי" (קרי: 19-19 ביוני); תמורה כיצד ביום אחד השתנהה ההערכה בפרס כאשר אין כלל קשר תקין בין לנקין, לטפינה.

לצורך תאום קשר, למשל, יש חשיבות עליהנה לתאריך המדויק **شمביינים** כל השותפים למבצע ובקרה שלפניו: מטה האצ"ל בתל אביב, מטה אצ"ל בפריס ו"אלטנה" – כל חברי הרשות!

מתשובת כע עליה ש"בשミニי בלילה" תהיה הספינה בקרבת חוף א"י, יושג עימה, כנראה, קשר רדיו ואפשר יהיה להודיע לה על עיכובו ושלא התקרוב יותר לחוף הבית. אל כע מגיע מברקו של לנקין, שאת ראשיתו ציטטנו ולהלן התוכן המלא "התΚבל מברקו של הסיציליאני בתאריך ה-12 אבל כלום לא מובן... אצפה לשך (שידורי פריס) באורך 14, אבל חכה לשלו ב- 1.75-3.0-5.3, ארבעת הימים הראשונים... וב- 1.75-3.0-5.3, ארבעת הימים האחרונים... מהתוכן"⁽⁴⁹⁾.

- מכאן עלות האפשרויות הבאות:
- א. פריס צריכה הייתה לשדר ב-14 מג"ה, וכיודע לא שידרה. הספינה לא יכולה מאידך לקלוט שידור בתדר זהה, להלן.
  - ב. "אלטנה" תשדר לפרס בתדר 5.3 מג"ה, בימים: 11-14 ביוני.
  - ג. "אלטנה" תשדר לפרס בתדרים 1.75, 3.0, 5.3 מג"ה, בימים: 15-18 ביוני.
- כך איןו מפסיד זמן ו מעביר מברק זה בשבת 12 ביוני

הacz"ל כדי לתאם את פירוק הנשך וקליטתו במחסני נוזל. ואזה שומע דברים כדלקמן – "נתבשרנו כי 'אלטננה' הגיע לחופי הארץ מזמן 5-6 ימים וכי הם (באצ"ל) מצפים לאוטר מן האניה באמצעות מכשיר הקשר אשר בתוכה".⁽⁵⁷⁾ במילים אחרות, הספינה צפוייה להגיע למנון 17 בחודש תוך 5-6 ימים, קרי: 22-23 ביוני; שייהו אם כן ימי הפלגה ה-12 וה-13. יהיה זה הרובה מעבר לשמונה ימי הפלגה כמתוכנן, ואף יותר משנים מסר יום קודם לנציגי המשלה. ואזה חוזר למטכ"ל ודיווח לגלייל על הפגיעה ואז התעוורר חוסר אמונה אצל המפקדים: "গলিলী সহতায়িস্ব বাই আমন হোড়ুত অচ"ল উল চোস্র কুৰ উম 'অল্টেননা'"⁽⁵⁸⁾ שיקרו לנו שהפסיקו להם את הקשר, הורה לטיסס חיל האוויר לנסوت להתקשרות עם האניה מרומות.⁽⁵⁹⁾ ואמנם, יצא ואזה במטוס קל לחרת היום: 18 ביוני "בהתוצאות השחר המראתי מערבה בכיוון לים במטוס מיוחד... טסנו מעל לים מרחק רב מהחופי ישראל אלולם לא גילינו בלב ים שום ספינה שחורתומה מופנה לעבר החוף".⁽⁶⁰⁾

ומוסיף נקדים – "শুভৃত্যু তামিমু ছিপ্প মেটোস অচ"ল অল্টেননা" এক উকুবোথা নাদুবু... নোসুবু দিজু" – לאחר "אלטננה" רץ עקבותיה לא נדוע... נושאנו דיווח לשוחחים על כשלון משימות. תוצאות של צה"ל הוקמו בcpf ויתקין והרצליה בмагמה להודיע על התקשרות האניה.⁽⁶¹⁾ באותו יום אח"צ עוד רצה גם יעקב מרידור, ממפקדי הבכירים של אצ"ל בתל-אביב לצתת אף הוא בטיסה מעל לספינה – "כדי לזרוק לה קשר ולקובע את מקום הנחיתה בחוף".⁽⁶²⁾ והדבר תמה, מכיוון:

א. אם הספינה הייתה בטוווח 5-6 ימי הפלגה, מה לਮירוץ ולתיאום קשר?

ב. מה צרך היה עוד לתאם לגבי חוף הנחיתה שלא תואם באמצעות ניקו גרמנטי?

ג. אליבא דנקדים, היה בשעה זו כבר קשר רדיoint שוטף לספינה ואז בשביל מה לטוס אליה? על כך להלן.

הקמת קשר רדיו בין תל-אביב ל"אלטננה"

כותב לנוין: "בבוקר ה-19 ביוני בהיותנו במרחך 220 מיל מחופי הארץ קלטנו לפתע את קריית תחנת השידור של מיפקדתנו בארץ... השיחה בינוינו

עתה שולח בגין מברק תשובה לכץ, לפריס ב-13 ביוני, בשעה 23.00: "בסדר, משתדל להתקשר עם מרים. הבעייה שהיא לא הגיע מוקדם מדי. נסה גם אתה לעכבה..."⁽⁵³⁾ מברק זה ניתן להבין: א. במטה אצ"ל בת"א ברור איך, מתי וכי צד להתקשר לספינה.

ב. נעשו בת"א ניסיונות "لتפות" את "אלטננה" ברדיות; על כך כתבה גם יעל – "עד כמה שזכרוני אינו מטעה אותו שידרתי לאנייה כל يوم כמה פעומים; בעברם, לעתים יותר קרובות וכל זאת מן התחנה בגורדון".⁽⁵⁴⁾

ג. אין פירות מהו "מקדם מי" בהגעת "אלטננה" לאرض? לא לפני איזה אירוע הייתה הכוונה? ד. "תנסו גם אתם מפריס, לעכ卜 הספינה". מכאן עליה, שמשדרו "אלטננה" אינו תיקין והיא יכולה רק לקלות, כפי שמעיד המשפט הבא אצל נקדימון – "פעמימים ביום עודכנו המפליגים בעיתון... שמסר חדשות אשר נקלטו מתחנות שידור שוננות".⁽⁵⁵⁾

הפגישות בין אצ"ל לצה"ל בתל-אביב

ב-16 ביוני يوم רביעי, בשעה אחת אחר חצות (קרי: יום ההפלגה השישי וליל ההפלגה החמישי/שישי) מתקיימת פגישה תאום דחופה, ראשונה מאז הפלגת "אלטננה" ארצת, במטה אצ"ל ברחוב יהודה הלוי, 9, בית חולמים פרויד לשעבר, בין בגין וקציני מטהו לבין נציגי הממשלה, גילי אשכול (האחראי במשהבות לענייני רכש) ועוד כהן – קצין קישור בין צה"ל לאצ"ל, להתרפוקות האצ"ל וכניותתו לצבא הסדר. לראשונה נודע לנציגי הממשלה שספינת הנשך בדרך ארצת ובגין חזזה – "תורך 5 ימים היא עתידה להגיע אל חופי הארץ".⁽⁵⁶⁾ כאמור ביום שני, 21 ביוני 1948; זאת באם לוחמים בחשבונם גם את יום הפגיעה עצמה, שהרי נפגשו אחרי חצות הלילה. נציגי הממשלה היו נדהמים – "הورو למנחים בגין מיד להתקשר עם האניה ולצאות מגיע ואזה (מפקד מחלקת הרכש במשהבות) למטה

אדומים מאונך – כפר ויתקין!⁽⁶⁴⁾ מן המפורסמות הוא שזהו אור גרוע (ביחס 3:1 לאור לבן). יעל הייתה "המומה" על הקמת הקשר בין תל-אביב לספינה והחלפנו עימה מספר מכתבים בקשר לאיירוע דרמטי זה – מתי שמעה את קריאות הספינה לראשונה והיכן הייתה היא עצמה בשעה זו; להלן קטעים ממכתבה:

"הקשר הראשון עם האנניה נוצר בבוקר של ה- 19 ביוני, כשהייתה כ-200 מיל מן החוף, אז שמעתי אותה לראשונה... כאשר ס"ס נוצר קשר דו-סיטרי ואז כבר ישבתי בבי"ח פורoid, הזעקי לחדר את חיים לנדו ויעקב מיריד... באמת שאיןני זכרת מתי עברתי מגordon לפורoid... אבל אני בהחלט זוכרת שבויום שסוף סוף נוצר הקשר הימי בפורoid... השידור הראשון היה כאשר הם היו כבר קרובים לחופי הארץ... עד אותו יום לא שמעתי בכלל ועל כל פנים לא ידוע לי דבר על שום מברקים מהאנניה". מודיע הורידו אותה מהתחנה בגורדון? באמצע הקמת הקשר! מודיע לעזוב תחנה חזקה ופעולת לטובת מכשיר קטן וחלש יחסית (בורoid)? בירסת ה-19 לחודש תומך גם בן עמי, שכוכור הגיע על סיון "אלטלנה" ארץ⁽⁶⁵⁾. לא מזמן לחלוין הקטן הבא, (נדימון) – הקשר קלח עתה בשטף. השידורים התנהלו בצוון... ("אלטלנה") נצטוותה להפליג צפונה לחוף כפר ויתקין ואיתות של שני אורות אדומים ינווטה למקום מדויק".⁽⁶⁶⁾

קטע זה מתוארך ל-18 ביוני ונשאלת השאלה – אם הקשר היה כל כך טוב, בשביל מה רצה מרידור לטוס בערב ולזרוק קשר? אבל התמהיה שלנו גברה כאשר דפדףו בספר ומצאנו, שאליבא דנדימון – "ושוב שידור של האנניה. הפעם בנוסח שונה, חגייג משוה – במלוא המהירות קדימה! ביוני, היכיז? ואם הוקם קשר רדיו "חגייג" כבר ב-16 בחודש מודיע לא הודיעו אותו בקורס השם "בורoid"? מודיע לא דיווחו על כך לפחות ואזה ב-17 בחודש? ועוד סתירה בעדויתו המאוחרות של לנקין

התנהלה בمبرקי צוף המוסכמים בינינו ... דרישנו מהם שיישארו בהאזור מתמדת... שנוכל להגיא אליהם בו בעבר... התשובה הייתה: התקדמות לכפר ויתקין, איתות בפנס אdots בסימנים מוסכמים יכוון אתכם לנΚודה מסויימת"; ועוד מעיד מפקד הספינה – "הקשר חדש פתאום, כאשר היינו במרחק של 24 שעות מחופי הארץ... הם קלטו אותנו בחוף כי לנו היו מכשירים מצויינים".⁽⁶³⁾

דברים אלה עולה:

1. "אלטלנה" נמצא ב-220 מיל מחופי הארץ, קרי: כ-320 ק"מ, בקו 32 מעלות אורך, מערבית לקפיסין.

2. "קלטנו לפטע" מסביר את הפתעה והראשווניות בקשר רדיו בין הספינה לחוף בתל-אביב.

3. הפעם פעיל הצפון כסדרו, זאת אומרת – שוג הספינה וגם על השתמשו בצוון הנכוון והמוסכם.

4. הדרישה מטל-אביב להישאר בהאזור מתמדת ועדותה של יעל, שכלי יום ובמערב קראה לספינה – חוותות ומידות שוק עתה הוקם קשר רדיו ובשפה טכנית היינו אומרים – עתה שידורה "אלטלנה" לראשונה; שאלת נוספת, מה היה עם המקלט בספינה? כזכור, קלט זה חדשות לעיתון פנימי בספינה, ומשום מה לא קלט את קריאותיה הנואשות של יעל(?)

5. "להגיע בו בערב", קרי: מוצאי שבת, 19 ביוני, בלילה הפלגה התשייע!

6. לשם מה נדרשו תיאומי פנסים כשנינו גרמנט תאים הכל? ו מדוע עוד באור אdots? כאן המקום להציג שגם תיאום הראשן, שగמנט חזר עימיו לפריס, על שני אורות אdots ברחוב פרישמן... כיצד מזוהים אותם כאשר שכנות לכך נמצאת אードות חברת החשמל "רידינג" עם אור אdots למעלה? ועוד נראה למה גרים תיאום גרוע זה. והפעם מספר בן עמי שההוראה גרסה: "שני אורות

בלילה. זה היה הקשר האחרון שאני זכרת... בזמן שהייתה שם (בויתקין) וכן מול תל-אביב (בפעם השנייה) לא היו כבר שידורים... על כל פנים כאשר כולנו נסענו לויתקין התחנה כבר לא הוועלה, איני זכרת שימושו נשאר שם" (ההדגשה במקור).

סיבת העזיבה הפרטאית את המטה, ב"פרוייד" נועוצה בכך, שכל אנשי המטה נסעו נרגשים לחוף כפר ויתקין. מה עוד, שיעל אמרה הייתה לפגוש שם את אחיה לוי, שהגיע כאיש צוות הספינה לארכ. מעודות הקשרית השנייה "ירדנה" (היא חנה תירוש) אנו יודעים שגם היא לקחה לבוקר זוג אופניים ונסעה לחוף כפר ויתקין.

הכנות הקשר בכפר ויתקין

ביום שישי 18 ביוני לפנה"צ נקרא, לדבריו, טכני הרדיו יפתח שטיין, ששימש אותו זמן סמל קשר גודידי בגודל 5/אלכסנדרוני (!) לחת חיל במבצע. שטיין קיבל במחנה בית ליד את רכב הקשר עם המק. 19. ונסע אחרי תדרוך והכנות קצורות לחוף כפר ויתקין והגיע לשם אחיה"צ. כאן ניסה להקים קשר רדיו ל"אלטלנה" אך לשואה – שום תשובה לא באה! במקביל מספן שטיין, נשלחו קווי טלפון על ידי אנשי אצל' לחוף לעמדות ומוקמות שונות שאצל' איש. אברהם ויינר, הטכני הראשי, נמצא גם הוא בחוף כפר ויתקין והתקין אותה שעה שני פנסי מכונית מוחברים למצבר, כסימן ואיתות לספינה⁽⁷⁵⁾. עוד התקין וייצנֶר מערכת רמקולים בחוף ויתקין – "(מכיוון) שהקשר האלחוטי (באניה) לא פעל בগל קלקל; וכן היה התקינו רמקולים גדולים שבעזרתם קיימו קשר שיחה עם האניה. גם מן האניה השיבו לנו ברמקולים" מעיד וייצנֶר.⁽⁷⁶⁾

"אלטלנה" בחוף כפר ויתקין

הספינה עזבה את מיי תל-אביב ושתה כאמור צפונה בחפשה אחריו סימני האורות כמוסכם בمبرק וכפי שסוגן רב החובל הבטיח ברדיו מהוף נמל תל-אביב. בשעה 03.30 לערך, ביום ראשון לבוקר, 20 ביוני, אור ליום ההפלגה העשידי, הטילה "אלטלנה" עוגן מול חוף כפר ויתקין⁽⁷⁷⁾. מספן וייצנֶר – "הוירדו אלינו מן

הטוון – "הינו בקשר קבוע... קשר הדדי סביר"⁽⁷⁸⁾ וזאת בمعנה לשאלה ספציפית שלנו, כאשר התשובה מפינה מעין זלזול מסוימים (?) אפשר לקבוע שב-19 בחודש, שבת, בשעה כל שהיא הקימה "אלטלנה" קשר רדיו עם מטה האצל' בתל-אביב, כשהיא אמורה להגעת לחוף כעבור מספר שעות, בموצאי שבת.⁽⁷⁹⁾

"אלטלנה" מגיעה לתל-אביב – בפעם הראשונה

בموצאי שבת, 19 ביוני ובלי ההפלה התשייע בשעה 21.00 לערך הגיע הספינה לקרבת חוף תל-אביב כאשר הניות מתבצע על פי הוראה לחפש אורות סימון אדומים מאונכים. ואמנם "באופק גילו אורות מהבהבים"⁽⁸⁰⁾ והוירדו מן הספינה סירה שבה חולית חוף, 8 אנשים וקשר רדיו אחוריה בפיקוד סגן רב החובל יק ברון.⁽⁸¹⁾ليلת וסירה אלמונייה מתקרבת לחוף ואז נפתחת עליה אש מנמל תל-אביב; כאשר הגיעה החוליה לנמל – נלקחה בשבי, וברון הודיע לספינה "בממשיר הקשר שעימם... שהנחתת לא הגיעה ליעדה ועליה להפליג צפונה: הוא עצמו הגיע לחוף המועד דרך היבשה וידאג שיאותו לה כמוסכם".⁽⁸²⁾ "אלטלנה" הפליגה צפונה לחפש אורות נסף של אורות אדומים. ומה היו סימני האורות אליהם התנווט מונרו פיין? להערכתו, היו אלו הבוהבי ארובט "רידינג", תחנת החשמל בתל-אביב; מי שקובע שאלה יהיו הסימנים – צrisk גם לחת את הסיכון שבכל⁽⁸³⁾ כי היה זה באמת חוף יידוטני. סגן רב החובל ברון הגיע עם מכשיר הקשר שעימו למטה פרוייד ושם "מצא את הלל קוק וציפורה לוי רוכנים על מכשיר הרדיו ומנסים לאתר את מקום הימצאותה של "אלטלנה".⁽⁸⁴⁾ במקלט שב"פרוייד" אחרות, שוב לא שידרה "אלטלנה"; במקלט שב"פרוייד" לא נקלט שום סימן ואות מן הספינה. עתה הוקם קשר רדיו מ"פרוייד" לספינה באמצעות המק. 300 שברון הביא עימו. יש להניח שכך מתכוונת יעל, אשר היא כתבת:

"עברית לדיבור ברור בעברית ובאנגלית עד לבוקר שהאניה עגנה בויתקין... היה כבר כמעט (אור) יום ולכן ניתנה לה הוראה לחזור לים הפתוח ולשוב

נשלים התמונה בזיהוי הוצאות שנילווה לבניין והוא בו לא רק ציפורה לוי (על), אלא גם חנה תירוש (ירדנה) אברהם ויינר ופתח שטיין הטכנאים עם המק' 300; שטיין היה זה שעמד בקשר רדיו עם "אלטנאה". שוב נותק קשר הרדיו בין הספינה לחוף⁽⁸²⁾.

"אלטנאה" שטה בלילה לתל-אביב

ב-21 ביוני עם שחור, כבר הופיעו שתי ספינות חיל הים מול כפר ויתקין בмагמה לסגור את "אלטנאה", שלא יצא מן האיזור. היו אלו שתי הקורבטות "וזג'וד" ו"אלית" בליווי מספר שירותים קטנים. אותן עתניין צורת ההתקשרות בין הספינותם בים ועל כך עדות של מונרו פיין: "כש"אלטנאה" החלה שטה לתל-אביב – בהתאם להוראות שקיבלה מן הקורבטות באיתות"⁽⁸³⁾. דבר שמעיד פעמי' נספה, שמשדר הספינה לא היה תקין. על הקשר בהמשך השיט הלילי כותב מונרו פיין – "כיוון שלא התכוונו להישמע להוראה זו, אימצנו תחבולות שונות כדי להתרן ולהרוויח זמן עד שנגענו בתל-אביב... הקשינו על הקורבטה שאותה לנו על ידי שישחקנו חרשים אלימים ושלחנו להם מברקים ארכיים בעלי קשר למצב הנוכחי ועל ידי מאמץם לקשר רדיו, שידענו שיקח קצת זמן"⁽⁸⁴⁾. קשר הרדיו החיצוני של "אלטנאה" עלה בתוהו. נגידימון מצטט מionario של בן גוריון, שרשם דיווחו מפי שלומן מפקד שייטת חיל הים, שפיקד אישיות מאנויות הדגל "וזג'וד", שעד מהذا בקשר אותה עם "אלטנאה" משך המירוץ הלילי מוויקין לתל-אביב – "אלטנאה" נצוטה להתקרב אבל עתה שאינה יכולה לקרוא את סימני האיתות...

אנית אציג'ל עשתה עצמהcaiilo לא שומעת... מאחר שלא הייתה לנו ("אלטנאה") כל כוונה למלא פקודה זו השתמשנו בתחבולות שונות כדי להרוויח זמן עד הגיעינו לתל-אביב. הוא (פיין) הכריח אותם לחזור על כל הودעה ארבע פעמים... הקשינו מארוד על הקורבטה שאותה לנו בהתחזותנו כשותים גמורים ובשידור הודיעות ארכיות שלא היה להן כל קשר עם המצב הנוכחי ובניסיון להקים קשר אלחוטי שידענו שהוא עשוי לגוזל זמן רב. השטמשנו (ב"אלטנאה") באור קטן שקשה היה להם (לחיל-הים) לראות והם פקדו עליינו

האניה משדרים נידיים על סוללות F.M. מתוצרת צרפתי או אמריקנית, שבזערותם יכולנו אחר כך לקיים קשר עם האניה. לפני כן לא יכולנו לקיים קשר, מכיוון שהמכשירים שהיו בידינו היו מסוג M.A. ואילו באניה היו מסוג F.M. מכשיiri ה-A.M. באניה היו מוקלקלים"⁽⁷⁸⁾. מכאן עולה בברור שמכשירי הרדיו וביחד המשדר של הספינה, היו מוקלקלים ולכן לא היה קשר ולא ענו כזכור גם לкриאות יפתח שטיין. יש להניהם שויינר וشتיין לא היו ב"פרoid" שהגיע ג'ק בראון לשם (עמ' מק' 300) והוא אותה שעה כבר בוייתקין. וממשיך נגידימון: "השחר החל להפציע בפאתי מזרחה ובגין הורה לנקיון ברמקול לצאת חזרה ללב ים כדי לחזור בסוף היום, בשעה 9 בערב, לאחר רדת החשיכה. הוא עשה כן מחשש שמא תתגלה האניה על ידי עיניהם הבולשות של מפקחי הארץ". בשעה 4 לפנות בוקר של יום ראשון 20 ביוני, הפליגה "אלטנאה" שוב ללב ים כדי לשוב ולעגון כעבור 17 שעות⁽⁷⁹⁾. במשך היום שוטטה הספינה כאמור ביום הפתוח ולנקין כותב – "כל היום שמרנו על הקשר עם תחנת השידור של מיפקדן וחדענו על התקדמותנו"⁽⁸⁰⁾ והיה זה בערך המק' 300. בין המיקדה החדשה של אציג'ל לחוף ויתקין והספינה; בפרoid כאמור, לא היה כבר איש קשר שיפעל מקשר הרדיו לספינה. "אלטנאה" חזרה לחוף בערב וכל הלילה למחזרת, 21 ביוני פרקו ממנה ציוד. לפנות ערב בשעה: 20.00 נערך מסדר לחברי אציג'ל שבחוף בפיוקדו של בגין כאשר לפתע ניתכה אש⁽⁸¹⁾ – המסדר התפזר "שפופי ראש נעו בגין וחבריו לסייע המנווע (של "אלטנאה" שהייתה קשורה למזה). ביןיהם היו לנקיי... הקשירות ציפורה לוי ואחרים... מונרו פיין סימן להם להפליג לעומק הים ושם עלה את אנשי הסירה על האניה... רב החובל ביקש לחפות בגוף האניה על הסירה המותקפת" (nidimzon), אורי ברנר כותב – "מנורו פיין מסטר שהופתע לשמוע מן החוף אש נשק כל וראות את האנשים הרצים מן השורות לחפוס עמדות. באלהות הודיעו לו שיש איזו צרה... החליט לצאת לים כדי שהאניה לא תיפגע. נסע עי סירת הנחיתה התקשרו באלהות לאנניה ופיין הורה להם לשומר מרחק עד אשר האניה תתרחק מן החוף ואז עלה אותם לסיפון".

ונחטו על החוף... יונה פרגר ואורבינה מאנשי חמושים בשני ברנים ובמසיר קשר, התמקמו ברחוב הירקון, שמאליה מטה הפלמ"ח והייתה זה כ-50 מטר מבניין "דיז".⁽⁹¹⁾ אנו רואים אם כן שהקשר בין "אלטנה" לחוף בוצע גם כן באמצעות רמקולים ועתה באמצעות עורק רדיו, במק. 300, שהופעל בין חוליות החוף של פרגר, ליד מטה הפלמ"ח, לבין סיפון "אלטנה" ושם הפעיל את המכשיר *פתח שטיין*. באותו זמן ניסה הפעיל את תקן את משדר הספינה, כדי להכשירו לשידור ויצנער לתכנן את הזמן מהר הספינה, כדי לסייעו של בגין לציבור בתל-אביב – "הודיעו ששבועה ארבע ישדר מפקד הארץ" את דבריו מעל סיפון האנניה".⁽⁹²⁾ ניסיונות אלו לא עלו יפה והמשדר לא תוכנן והשידור לא התבצע. גירסאות שונות ומשנות אנו מוצאים בכתביהם על הקשר מן הספינה אל גורמים שונים בחוף וכן כתוב נקדימון – "פיין התקשר אל מפקד צבא הפלמ"ח וביקש להורות על הפסקת אש... מפקד יחידת הפלמ"ח... התקשר אל האנניה והודיע כי יפסיק את היריות, אם נחדר מפריקת הנשך";⁽⁹³⁾ ולנקין מספר: "פינו בפעם המאה ואחת אל מפקד הפלמ"ח שבוחן וביקשנו עזרה לפצועים"⁽⁹⁴⁾ ולא פירשו שניהם כיצד התקשרו? לעניות דעתנו בוצע כל הקשר באמצעות רמקולים מסיפון "אלטנה" לחוף ו/או המק. 300, בין שטיין בספינה לחוליה של פרגר בחוף. לנקיון עוד מחדד הנושא וכותב – "מפקד יהודית הפלמ"ח התבצרה בתים וירתה, התקשר אליוינו באלהות... אנחנו הודיענו להם (פלמ"ח) על כך ברמקולים ובאלהות... אלהותאי הפלמ"ח הבטיח לשולח רופא";⁽⁹⁵⁾ מהין המצא לנקיון מקשר רדיו במטה הפלמ"ח? על רמקולים שהריעשו את החוף בקריות תעומלה ומוסיקה אנו יודעים כבר, אך כיצד התקשרו לפלם"ח מ"אלטנה" ברדיו, לנקיון הפטرون.⁽⁹⁶⁾

S.O.S. קטע תמורה לא פחות מצאנו אצל נקדימון – "האנניה "אלטנה" בתל-אביב... הרבה פצועים, שלחו עזרה... איןנו יכולים לקלוט כלום מן המשדר שלנו".⁽⁹⁷⁾

כיצד ניתן לקלוט עם משדר אורי ברנר מביא זאת בשינויו נוסח – "אש קsha ניתכה עלינו (משדרת בכיכל "אלטנה") פצועים רבים, שלחו עזרה הם (זה"ל) משתמשים נגדנו במכוונות ירייה. רבים מתו. אין לנו יכולים לקלוט ברדיו".⁽⁹⁸⁾ נקדימון גם טוען שמשחתת בריטית יצאה מנמל חיפה לתל-

להשתמש באור גдол. אמרנו להם שהאור הגдол שלנו מוקלקל, מה שכמובן לא היה נכון".⁽⁸⁵⁾ נקדימון מביא מדיוחו של מונרו פיין – "כאשר היינו במרחק 4-5 מילין מהעיר (תל-אביב) החלה הקורבטה "ווזג'ווד" מתקרבת... משנמצאה זו במטוחה קול הפסקו האיתות באמצעות פנסים ובחורנו בשיחה ישירה בין הקרבניטים.

לשיחה זו היו אותן תוצאות שהיו לאיתות.⁽⁸⁶⁾ מכאן, ששוב היו ניסיונות להקים קשר רדיו מן הספינה ואפילו כדי להשווות את הזמן מחד, עדות מונרו פיין ומайдן, אותה שתי הספינות זו לזו בפנסים. ביום הפלגה ה-12 של "אלטנה" העלה אותה הקפטן על השרטון בחוף ימה של תל-אביב!

"אלטנה" בתל-אביב – בפעם השנייה

במרחק כ-100 מטר מן הטילת התל-אביבית, מול קפה "פנורמה" דאז, העלה מונרו פיין את ספינתו על החוף, מול רחוב פרישמן.⁽⁸⁷⁾ עתה, נפתחה הדrama של יום שלישי, 22 ביוני 1948, שהייתה גם יומה האחרון של "אלטנה". כאשר הגיעו הספינה לחוף, קצין הדרוכה שעמד בקשר עצות עימהן מן החוף היה קצין הדרוכה של הפלמ"ח חייטון, שהיה בשעה זו במטה הפלמ"ח במלון "דיז", ברחוב הירקון, והוא כותב לנו – "הקשר לאנניה נעשה בתחילת באמצעות רמקול מאולתר, קונים פשוט שעשינו מנייר או קרטון; לא היה שום קשר רדיו לאנניה... לא הייתה שום אפשרות להתקשר לאנניה וממנה".⁽⁸⁸⁾ חייטון קרא לטפינה להזדהות. ניסיון הדברים נסף נעשה בשעה 05.00 לפנות בוקר, ככל הנראה על ידי הקצין התורן במטה הח"ם, ברחוב הירקון. כשהגיעו דוד כהן קצין הקישור – "מצויד ברמקול יד שהמציא לי לפי בקשתمي מפקד הח"ם של תל-אביב, שקיים עד ברכי בהם, שיגרתי שלוש פעמים ברמקול הודיע אל אנשי האנניה... בכל פעם נענית בシリוב מוחלט ותקיף".⁽⁸⁹⁾ לקראת השעה 10.00, לפנה"צ, הודיעו מן הספינה חוליות חוף – "קבוצה של אנשים חמושים לקחת עמדות מסביב למען תוכל הפרקה להתחילה".⁽⁹⁰⁾ נקדימון מתאר זאת כך: "מחרטום "אלטנה" השמיעו ברמקול קרייאות אל החוף... הירידה אל הסירה לוותה בהודעה חוזרת ברמקול, תוך פניה שלא לפתח על הסירה באש... אנשי הסירה זינקו ממנה

המערכת ולהזים את הטענות לקשר ישיר, כביכול, בין קבניט הספינה לבין מפקדי הפלמ"ח בחוף. אליבא דבגון⁽¹⁰⁵⁾ "טילגרפו" למפקד הפלמ"ח; "אני צועק בעצמי אל תוך המסדר שלנו" "אנו מושיפים לטילגרף... הם אינם שומעים"; "מפקד הפלמ"ח הציע בדרך הרדיו". ברנו מביא גם התבטיאות של קפטן פיין הכותב – "התקשרנו דרך מטה אצ"ל בחוף"; "מהאניה קראו במקשר הקשר לנחתת לחוזר"; "שאלנו ברנו מה הסיבה"; "כשעלה (בגין) בעצמו לדבר ברדיו למטה החוף"; "בציטוט של פיין (בגין) ייש דיקוק כמעט מירבי בחוף"⁽¹⁰⁶⁾. בцитוטות של פיין ייש דיקוק כמעט מירבי לתואר אמצעי הקשר שפועלו לאור הנזונים הידועים לנו ניתן להctrף לעמדת אורו ברנו – "בדוח" פיין יש איפוא עדות מפורשת על התקשרות דרך אצ"ל בחוף ייש לשער שמכשיר הקשר היה ווקי-טוקי; אפשר שבשלב מסוימים דיברו ברכמל של האנניה אך אנשי (המלון) "רייז" לא ניהלו שיחות עם האנניה בשני אמצעי קשר אלה... גם הפניות מן האנניה אל מפקד הפלמ"ח נעשו באמצעות מטה האצ"ל בחוף והתשובות המיחסות למפקד הפלמ"ח, היו התשובות אותן העבירו לאנניה אנשי האצ"ל בחוף... היה זה אכן בבחינת טלפון שבו, הכל היה מבולבל ולא הייתה שום קומוניקציה ישירה"⁽¹⁰⁷⁾. נוכן אף פרט על שימוש באמצעי הקשר השונים:

א. **קשר רדיו** – לא היו מכשירים ביחידות צה"ל שפעלו בחוף ולא התקשרו לספינה. היה מקום שירות הקשר הצבאייים קים קשר רדיו בין המטו"ל לספינה, למשל "בכניתה" לעורק המק. 300 שבני שטיין לחוליה של פרגור בחוף.

ב. **רמקולים** – קווים קשר מן הספינה לחוף באמצעות המערכת הקבועה בספינה. מן החוף ענו ברמקול מאולתר בידי חיטרון, מטיטה הפלמ"ח, ורמקול שנמסר לקצין הקשרור כהן. כזה היה גם אמצעי הקשר האפרשי היחיד בין פרגור למטה הפלמ"ח; אין בידינו עדויות שאנמנם שוחחו בינהם.

ג. **קשר טלפון** – קווים לפריסת התותחים לצורך קשר פנימי בסוללה. קשר טלפון קבוע בין מפקדות צה"ל בחוף היה קיים לפניה בוא "אלטלנה" וגם במשך המבצע. שום קשר טלפון ישיר לא חיבור את ראש החוף של אצ"ל אל המערכת הצבאית. נוכנה על כן המשקנה של ברנו שלא

אבל, כשהיא בסיווע שני מטוסי קרב⁽⁹⁹⁾, וכייד זה התאמנו כה מהר את הסיווע האוורי לכוח הימין? יש אפשרויות, שקריהה כנ"ל בוצעה במערכת הרדיו לקשר החוף, נקלטת על ידי התחנה בחיפה וזה העבירה אותה בטלפון לאדמירליות הבריטית. איננו סוברים שקריהה נואשת זו בוצעה ממשדר הספינה רב העוצמה, כדי שתוכל להיקלט במלטה או בלונדון. השעה התקרבה ל-1700acha"צ, השעה בה החל התותח להפגיז את "אלטלנה" בмагמה להכריע⁽¹⁰⁰⁾ לאחר שלושה פגיזים של תותח שהלפו מעל לאנניה, דבר (מוניו פיין) עם מפקד הפלמ"ח ושאל למה מפגיזים אותם... נאמר לו שאין מפקד הפלמ"ח יכול להתקשר לכל החזיותו⁽¹⁰¹⁾ ונגידמון כותב – "מערכת קשר מיוחדת הותקנה ליד עמדת התותח וממנה למספר מוקדים. קצין קשר בכיר שמעון קרובינסקי הוזעק לבצע את המשימה (של התקנת הקשר) ולרשותו העומדו שני כלי רכב, שני נהגים טכנאים וצירוד (קשר) רב. בעמדת התצפית העומד לרשותו של ויינשטיין (איש חת"ס) מכשיר קשר שדרכו העביר את הוראות הטיווח אל

הכוון...".⁽¹⁰²⁾ לנו יש מספר העורות והארות לכך:

א. **כל סוללות תותחים ומרגמות מקימים מערכת קשר**, כי לאחר סוללה או קנה בודד לא יכולם לפעול; זאת בגל אופי הירוי המתבצע – במרחיק בין הכוון, הצופה והוירה בעמדה.

ב. **"המוקדים"** הם עמדות החת"ס שנדרשות לכל הנוטלים חלק בירי ומאי נפקא מינא? מהי המטרת עליה יורם.

ג. **מייהו "קצין הקשר הבכיר?"** לנו אין מוכר⁽¹⁰³⁾; אולי טעה נגידמון וזהו קצין קשר גודוי בחת"ס ואלה קציני קשר זוטרים.

ד. **"מכשיר הקשר"** של ויינשטיין היה אותו טלפון שדה שנייתן לכל מפקד ארטילריה. מכאן שלא היה שום דבר יוצא דופן מבחינת שליטה וקשר בפריסת החת"ס.

בעשתיים ירי התותח כותב נגידמון – "פайн התקשר לחוף ושאל אם הפסקת האש בעינה..."⁽¹⁰⁴⁾ ועוד – "בגין רץ" לגשר הפיקוד וקרא ברכמל – הפסיקו את האש! ואורי ברנו שואל – "האם היה קשר ישיר בין "אלטלנה" למטה הפלמ"ח?" השאלה בספרו ועימה ניסיון לנתח

בسفינה בדרכה; הראשון הקפטן מונרו פין שמעיד על תקרית מנורות הרדיו במרסיי, ומכאן לדבריו היה משור הספינה מוקולקל השני, נציג הוועד יצחק בן עמי שכותב – "לא ניסינו להתקשר (לשדר) עם כל תחנה שהיא בצד לkiem שקט" (הmericאות במקור והכוונה לדממת רדיו) ולא צינו לגלוות לאחרים היכן אנו ומה מטרתנו. אנו שידרנו (במקור) רק בשעות שהוסכם בהם לארץ". עד כאן עדות בעלי הדבר היישרים בניגוד לטיעונו של המפקד אליו לנknן; עדויותיו של זה לא אמינים, לא מקיפות ומשתנות מפעם לפעם ועמדנו על כך בהרחבה בגוף המחקר.

המשך תולדות לחסוך הקשר הרדיו ב"אלטננה", בהפלגה זו, מוטלת על לנknן בהיותו המפקד הראשי. תאום הקשר המינוח שנעשה ושהdagig את מונרו פין לפני ההפלגה, הוכיח עצמו קילפת השום, וראש מטה אצ"ל בתל-אביב גונדר אברהם (לנדאו) טיפול בכך באחריות מטה חובבנית. חוסר קשר הרדיו בין הספינה לארץ ולצפת מוטל בראש וראשונה על ראש המטה, שככל הנראה לא הבין בתחום זה.

תקלות נוספות בנושא הרדיו הן תחנת אצ"ל בצרפת שלא פעל; אי הרצון להסתיע בתחנת "המוסד" בפריס; השידור בשפה גלויה של "שמור מרחק" אחרי שהمبرק החזפן, ועד לנטיית עמדות הרדיו בהגיע כברם עמדנו לעילם בדיוחים של לנknן ונקידימון בספריהם. מעניין לציין כי סתיות דומות מופיעות בספריהם. גם לגבי עניינים אחרים באותה פרשה; כך טוען לנknן שלא ידעו בזמנים מודרני, שיש הסכם על פירוק האצ"ל והצטרופתו לצה"ל;⁽¹⁰⁸⁾ אבל הוא טועה לגבי חתימת הסכם, כיון שעבדו כעשר שנים בין חתימת הסכם והפלגת "אלטננה"; והרי תבין כותב בפירוש, שידעו בצרפת על הסכם⁽¹⁰⁹⁾ ואם לא ידעו על כך בצרפת, יכול היה גרמנט, שהגיע מן הארץ – לספר להם זאת. שאלת אחרת צצה לגבי דובים – כמה כלים היו בספינה?

א. לפי בגין, כך ונקידימון היו 5000 ורובים!⁽¹¹⁰⁾
ב. לעומתם, לפי לנknן ותבין היו 5.500 רובים –
והרי כולם מקורות של אצ"ל.⁽¹¹¹⁾

או לדוגמא **פצצת אויר**; מכל המקורות הנ"ל רק בגין
ובן עמי מדיווחים על "אלפי פ. צ. ו. ת"

הייתה כל קומוניקציה ישירה; כל צד فعل באמצעות הקשר הארגוניים שלו.

שידור הערב של בגין
בשעה 20.30 בערב ה-22 בחודש, שידר בגין נאום דрамטי שנמשך כשעתים ובו סיפורה של "אלטננה". הופענו לשם מוסקה שתיעין ששירוד השוב זה לא בוצע מתחנת גורדון החזקה (!) אלא מתחנת שידור ארעית בירתה של חברת האצ"ל אסטר לוטן, ברחוב טשרניחובסקי 3, מול גן מאיר. לעומת זאת הייתה ליונת דעתנו החשובה לבגין לא בוצע במלוא עצמת השידור שעמדה לרשות האצ"ל.

סיכום

תיאור המאורעות, מלמד שלא היה קשר רדיו בין "אלטננה" לצרפת וארץ ישראל; שלא בוצעו פעולות תפעול מקצועיות במוחמיות הנדרשת ושאבד הקשר לספינה, בדרךה לארץ ישראל.

עליה בבירור ש"אלטננה" שטה מצורפת לארץ לא משדר רדיו תקין ובקרה הטוב ביותר עם מקלט רדיו שפועל לסייעין. אי אפשר להטעם גם מן האוירה הכוללת שאפפה את מבעם הבאת הספינה, במטה האצ"ל לגוללה בפריס מחד, ומהמחוייבות שהטיל בו א. הספינה בהפגזה הראשונה, על ממשלת ישראלマイיד, מה עוד שזמן קצר לפני שנודע על בוא הספינה אווצה – עם לוחמים ונשקי – הוסכם בין האצ"ל לממשלה ישראל וצה"ל, שהארגון המחברתי יתפרק וייטמע בצבא הסדיר, בצה"ל, שהוא עסוק כל כלו במלחמה בפולשים הערביים – ובכל החזיות בו זו זמנית!

והנה עתה: עוד "חיזית" שכוחות היו מודבקים אליה ושהחברי אצ"ל הפיקרו ייחדთיהם ונטשו משמרותיהם!

שתי נקודות מרכזיות מבחןת הקשר חוזרות וועלות; טיפול חובבני ולא מקצועי בקשר וברדיו בפרט והשנייה, חוסר אמינות הכותבים; ביחס לטירותם של מפקד הספינה לנknן ושל שולמה נקידימון. על חוסר הקשר ל"אלטננה" ניתן לפסק על פי שני עדים שהיו

אי אפשר להפריז בחשיבותה של הפרשה המסתוכנת והאומללה למדינת ישראל, שזה עתה קמה, בקרבות עקובים מדם וכמעט נסחפה **למלחמה אחתים** בגלגולותיו המכשילה, השלומיאלית והחוובנית של אצ"ל!

לאוירוניים⁽¹¹²⁾; ואזה רושם בסיפורו כי 3000 פצועות נלקחו מכפר ויתקין למחסני צה"ל: 3,139 פגזי פיאט, שהם פגיים אנטישנקיים שלא הוזכרו באף מוקד שהוא.

ויעצר, א', הטכני הרשמי של אצ"ל. ירד מן הארץ. השAIR עדות מקצועית כתובה בארכיון ז'בוטינסקי בתיק "אלטלנה" מס'. 10. חיטרונו, נ', קצין הדרוכה של הפלמ"ח שענה לשאלותינו בספטמבר 1978

כע, ש', מפקדי אצ"ל הבכירים בצרפת. ביקשנו הבהרות לעדויות קשר שלא קיבלו (אוגוסט 1978).

לנקין, א', ביקשנו הבהרות בענייני קשר והופנו לעדויות מ'. פיין בנדון. (ספטמבר 1978).

מיילצ'ינובסקי א', טכניardi, חבר אצ"ל וסגן של ויינר בתל-אביב. קיימו שני ראיונות להבהרת פרטיטים טכניים במאי 1975 ונובמבר 1978.

ニב, דוד, היסטוריון האצ"ל שהמליץ ופתח בפנינו את הדרך לחברי אצ"ל לשעבר.

נקידמוני, ש', ביקשנו הבהרות בענייני קשר בספטמבר 1978.

פיין, מ', קפטן "אלטלנה" השAIR עדות בתיק "אלטלנה" מס. 9. בארכיו ז'בוטינסקי. עדות זו נכתבת אחרי טביעת הספינה.

קוק, הר' מראשי הוועד לשחרור האומה בארצות הברית נ עניינו ביולי 1978.

קסל-ליוי, ציפורה, כונתה "יעל" במחתרת. לשעבר מזכירת מטה אצ"ל בפריס. שדרנית בתחנה הראשית. החלפנו עימה מספר מכתבים מועילים ועניינים בתקופה שבין ספטמבר 1978 לינואר 1979.

ראשוני, נ', קצין קשר מטה פלמ"ח במלון "רייך". נפגשנו עימיו ביוני 1978.

ספרים למחקר
בגין, מ', המרד, אחיאסף, תשל"ד.
בן עמי, י', **שנות צעם ימי תחילת**, נתיב, 1984.
ברנר, א', **אלטלנה**, הקיבוץ המאוחד, תשל"ח.
ואהזה, פ', **המשימה רצש**, מערכות, 1967.
כץ, ש', **יום האש**, קרני, 1966.
לנקין, א', **סיפורו של מפקד אלטלנה**, הדר, 1974,
מהדורה ג'.
נקידמוני, ש', **אלטלנה**, עידנים, 1978.
תביב, א', **החזית השנייה**, רוזן, 1973.

מחקרים ומארמים
בן עמי, י', מאמר שפורסם בניו יורק ונשלח אלינו העתק בمعנה לשאלות מ-20 בדצמבר 1978;
היה נציג הוועד לשחרור האומה של הלל קוק
ומונה כדובר הספרינה; הגיע עימה ארצה.
כהן, ד', קצין קשר צה"ל למטה אצ"ל; סיפורו האישי
פורסם ב"דבר" 24.10.1971.
לנקין, א', מפקד "אלטלנה"; בנוסף לסיפורו הנ"ל פורסם ראיון עימיו ב"דיעות אחרונות" 18.3.1966.
שלח, ד', פרטיט רשמי ב��וף על המשמר "חותם" –
13.8.1971.

חלופי מכתבים, עדויות וראיונות עם הח"מ
אלמוג, א', מנהל המוזיאון הימי להעפלה בחיפה שם ביקרנו בספטמבר 1978. לשעבר מפקדה של ספינת מעפילים לארץ ישראל.
ברנר, א', ענה לשאלות בנושא קשר ביולי 1978.
וטרהורן, רס"ן, היה מומחה לצי אריה"ב במפקדת ח"י בתל-אביב וענה בשעתו לשאלותינו (אוקטובר 1976).

- "סרוומברג קרלסון" שיוצר בשיתוף חיל הקשר האמריקני. תחום התדרים במקלט 6–9 מג"ה. מופעל במתוח רשת. (אין במקלט זה תדרים שבהם עבדה "אלטלנה" ועל כן בהמשך).
- ג. משדר/מקלט (מקמ"ש) מסוג: TCS תוצרת חברת "קולינס" במשקל 50 פאונד ומקלט מתוצרת "האזורשטיין" במשקל 40 פאונד. המקם"ש פועל בתחום תדרים 1.5–12 מג"ה ומוחלך ל-3 תחומי משנה.
- ד. מקמ"ש תוצרת חברת "קרוסלי", היה בכל ספינת מלכמת לשעת חירום והופעל על מתח מגנטור יدني. (והיה ומתח הרשות בספינה נפגע). להערכתו, נדרשו ל"אלטלנה" רק פריטים א'+'ב'. כצידם מינימלי להפלגה בים. באירועה הועלו לספינה 4–2 מכשירי דידיו נישאים (.) מסוג MK.300 (300) בתחום תדרים: 40–48 מג"ה; במשקל 17 ק"ג ו모פעלים בסוללה יבשה; טווח 5 ק"מ עם אנטנה ארוכה וכ-2 ק"מ עם אנטנה קצרה.
5. הנחה זו מתבססת על קשור שבוצע מן הספינה: "מצינורות הרגלים של השיט" סתום ולא פירש; בן עמי, עמ' 392.
6. אישי לביא – מנהל טכני בשירות הקשר הארצי במהלך התקשורות והbattlezone. ספר שבסגל סיבוכם הטכני של מכשירי הקשר הצבאיים בספינות צוידו "הגදעונים" אלחוטוני הפעלה "בomezוזות", משדר מתוצרת המחתרת: שהם פשוטים לתפעול ותחזוקה.
- מנהל מזיאון ההפעלה בחיפה מר אלמוג – היה לשעבר מפקדה של ספינה המפעילים "מדינת היהודים" ומכיר את הצידם מקרוב. הדיריך אותו במויאון והכיר לנו המכשירים האמריקניים. וס"ן ווטרהורן בספטמבר 1978 שירת בימיפקדת חיל הים והופנו אליו כמומחה לצידם רדיו ותקשורת ימי; עצותיו וזיהויו הצידם עברונו היו מועילים. תודתנו שלוחה לשולחותם.
7. לנקיון, עמ' 333.
8. מכתב לנקיון למחבר מ-26 ספטמבר 1978.

שטיין, י', טכנאי אצ"ל לשעבר וועזרו של ויינר. העניק לנו ראיון מאד מائف נובמבר 1978. שטיין, מוסקה, הממונה על קרייני אצ"ל החלפנו עימו שני מכתבים ביןואר 1977 ונובמבר 1978.

תבין, א', ממפקדי אצ"ל הבכירים בצרפת. איתנו פעמיים עימו את נתוני התדרים בסיפורו בספטמבר 1978. תירוש (שלגנו), ח', כונתה "ירדנה" במחתרת. סיעה בידינו ביולי 1978.

רשימה זו נכתבת במרץ 1979; עודכנה לראשונה בדצמבר 1980 ופעם שנייה בינואר 1987. עד היום נדחתה לפרסום על ידי מספר כתבי עת אליהם נשלחה בשנים: 1979, 1980 ו-1981. העתק הרשימה נשלחה לנקדימון והוא לא טרח להציג עליה!

הערות

1. אני מבקש להודות לחברים שסייעו בידי ועוזרו אוטי להעלו המיצאים בכתב ובעריכת הרשימה: פרופ' י' ואלך; אורן ברנרד ממיעוז חיים וחוקר ביד טבנקין ולעיתונאית דורית לנדי.
2. נקדימון, מול עמ' 160, צילום התעודה – הרשיון.
3. ברנרד, עמ' 6.
4. הציד התקני על ספינות T.L.S., נתנות טנקים בצי ארה"ב היה במהלך המלחמה השנייה כدلיקמן:
- א. משדר מסוג: 3-TDE, תוצרת "פראנסווורת טלויזיה" מאינדיאנה, ארה"ב. עוצמת שידור 300 ואט ומופעל על מתח רשת. תחום התדרים היה 1.5–18.1 מג"ה. תחום זה החלק ל-6 תחומי משנה שכונו במידוייק כולל מעגלי אנטנה, באמצעות מערכת כפתורים מסוימת. מנורות הרדיו של המשדר היו מיוחדות בכך גל גודל הפני וষידוריין רב עוצמה. מתח חשמלי קיבל הצידם ממתוח רשת (110/220 וולט) ש יש בכל ספינת מלחמה.
- ב. מקלט מסוג: B.C./348, תוצרת חברת

- ביום 4 בספטמבר 1978. נקדימון מצטט המברך ווטעה בתדר – 1.65, במקום 1.75. הדבר אינו בעל משמעות אך מעיד על רשלנות בתעתיק. עוד הוסיף נקדימון (עמ' 137/הש'ב) המילה "שלך" שאינה אצל תבini.
- מוסקה שטיין ענה לנו (6.11.1978) שהוא יודע במה העניין. כמו כן כתב שבדק עם נתן גרמנט עם ח"כ דב שלנסקי ועם אלהו לנקין – להד"ס! שאלנו את לנקין גם ישירות ונענינו (26.9.1978) שאלינו זוכר כל מברך זה. זכרונו בנושאי קשר בכלל בגין בו!
- בן עמי, עמ' 387, עמ' 390.
לנקין, עמ' 333.
בן עמי, עמודים: 387–386.
לנקין, עמ' 308; וכן נקדימון, עמ' 135. בהקשר זה כתוב בן עמי שנכנס אישית לחדר האלחוט בספינה בשלב זה, לראותות "האם יצרנו קשר עם אירופה (הכוונה: לפריס. ג.ש.). לא יצרנו. המשדר שלנו בפריס לא פעיל. האלחוטאי ניסה להתקשר עם ישראל (משדר הספינה יכול היה להתקשר לטווות גדול זה. ג.ש.) ושוב ללא הצלחה". עמ' 389.
- על האווריה בין מטה אצ"ל בצרפת ומטה אצ"ל בתל-אביב, ראה בפירוט לנקין, עמ' 133; אורי ברנר, עמודים: 67, 98; כי, עמ' 398.
הטנאי הזרז היה הטכנאי הראשי של אצ"ל בארץ אברהם וייצnar והתחנה, זכור, בין יהודה פינט גורדון.
- זו ראייה שגרמנט תאמ צופן חדש להפלגה במיחוד בביוקו הארץ.
nakdimon, עמ' 135.
במכתב למחבר מ-26 בספטמבר 1978.
במכתבו למחבר מ-20 בדצמבר 1978; הוא מתאר את המברך "לليلת השלישי", כאמור: 13–14 ביוני וטעות בידו. לפי בן עמי גם לא פעל אותה שעה **מקלט** הספינה. גם בסיפורו (שהתרמס מאוחר יותר, ראה ביביגרפיה) הוזר בן עמי לתאריך: 13–14 ביוני. מכל מקום סימן שהמקלט... התואש, חד פערתי!
לנקין, בידיעות אחרונות מ-18 במרץ 1966.
nakdimon, עמ' 131.
שם, שם.
ברנר, עמ' 102.
במכתב מינואר 1979 למחבר.
בן עמי, עמ' 389–390.
сидור זה היה מקובל גם על המוסד לעלייה ב' והגדעונים הפעילו שידורי מורים, בדרך כלל, בין נמלי הפלגה בצרפת ואיטליה עד מחצית הדרך בים התיכון ובמחצית השניה פעלה הספינה מול תחנת החוף בא"י. מבון שהיה אפשר גם לעובוד ישירות בין צרפת ואיטליה לארץ, כפי שגם עשו. אך מבחינות הספינות היה מקובל הסידור הנ"ל לתקינות קשר הרדיו.
- ც, עמ' 391; תבini, עמ' 116; נקדימון, עמ' 134;
לנקין, עמ' 303.
ברנר, עמ' 93.
בן עמי דומץ על כך בעקיפין בסיפורו בעמ' 390.
קטע זה מתפרקstan כאן לראשונה באירועו של מර בן עמי, ששיגר לנו חומר זה מאורה"ב בדצמבר 1978.
רכב פיקוד מאולחט שכזה הופעל למשל על ידי מולצ'ינובסקי בשתי התקפות של אצ"ל על רכבת 1948 חימוש בריטית ליד בנימינה ב-18 באפריל ובהתקפה נפל רמליה ב-16 במאי 1948. עדות י. שטיין לח"מ.
ც, עמודים: 395–391 תבini, עמ' 214–216; בן עמי, עמ' 386.
במכתבה לח"מ מ-19 ספטמבר 1978.
tabin, עמ' 217.
nakdimon, עמ' 130.
tabin, עמ' 219.
לא ברור בדיקך כיצד מברך זה הועבר מ"אלטנה" לחוף. אנו יודעים שהمبرך הגיע לכך לפריס. היו בספינה צורך פרט למשדר ולמקלט, עוד מכשיר קשר לתקשות איזורית עם תחנות חוף ומשרדי הדואר שם. המברך נשלח בשעה 08.50. בקשנו מtabin אישור לתרדי הרדיו ונענינו בחיוב

- .59 נקדימון, עמ' 158; אורי ברנר, עמ' 111.
 .60 ואזה, עמ' 211.
 .61 נקדימון, עמ' 159. לעניות דעתתי שלי, לא היה זה
 כלל מעשי לטוס מערבה לחופש ספרינה שבמרחך:
 .5-6 ימי הפלגה מארץ ישראל.
 .62 נקדימון, עמ' 165.
 .63 בידיעות אחרונות, מ-16 במרס 1966, עמ' 5.
 לנקין, עמ' 314. אצל בן עמי מופיע אירוע זה,
 משומש מה ב-18 ביוני, עמ' 399.
 .64 בן עמי, עמ' 399.
 .65 בן עמי, עמ' 400.
 .66 נקדימון, עמ' 165.
 .67 נקדימון, עמ' 144.
 לנקין, 24 בינואר 1979 – במכבת למחבר.
 .68 גם בן עמי קובע את ה-19 בחודש, שעה :
 21.00 – הפלגנו ישר לחוף (תל-אביב) "לא ראיינו עדין
 שום זוג מאונך של אורות אדומים!" והרי כבר
 ידעו שצורך להפליג לכפר ויתקן? היכיז?
 .69 נקדימון, עמ' 173.
 .70 היה זה עורך רדיו במק. 300, ציוד רדיו נישא
 שהובא בספרינה מחו"ל.
 .71 נקדימון, עמ' 174. בן עמי, עמ' 401.
 נקדימון תומך באפשרות זו ומרחיב ואומר, שהוא
 אלה אולי אורות שדה התעופה דב, בצפון תל-
 אביב: איך שלומיאליות!
 .72 נקדימון, עמ' 174. אורי ברנר, עמ' 123.
 .73 עדות כתובה של וייצנר (היהקה), מכון
 ז'בוטינסקי, ארגז "אלטלנה" מס. 10. העדות
 המקצועית היחידה שמצאנו בפרשא. לפי סיפורו
 של אורי ברנר (עמ' 120) יכול להיות שיש טעות
 בידי י'. שטיין ושהגיע לחוף ויתקן **בשבת**; מכל
 מקום, צורך כדי להיות ברורו: סמל קשר גודז' בצה"ל
 שעוזב את תפקידו בגדר, נוטש וועוז **זבל** ונוסע
 לענייני אצ"ל!
 .74 בן עמי, עמ' 408.
 .75 בעודתו הנ"ל של וייצנר.
 .76 נקדימון, עמ' 176.
 .77 לנקין, עמ' 316.
 .78 אורי ברנר, עמודים: 167-165; נקדימון, עמ' 230,
 .79 נקדימון, עמ' 135.
 .80 נקדימון, עמ' 219. על כך
 שלנקון הבין היטב ויפה את ההוראות של
 ציפורה/יעל, תעיד העובדה שננתן הוראה בספרינה
 לסתובסקי להכינה לשעת חירום (אורי ברנר עמ'
 101) ולהאט את השיט מזרחה. (מ'. שלח,
 "חוותם" מוסף על המשמר, 13 באוגוסט 1971,
 עמ' 5). גם אצל נקדימון בנידון עמ' 136.
 .81 נקדימון, עמ' 136; עוד מחדל בשרשראת
 השלומיאליות! בן עמי, עמ' 392.
 .82 נקדימון, עמ' 136.
 .83 Tabin, עמ' 218; צץ, עמ' 399; לנקין, עמ' 308;
 אורי ברנר, עמ' 100. גם בן עמי כותב ב-12-
 ביוני: "על הסיפון היה קשר האלחוט שלנו דומם!
 שום מגע עם פריס, שום שדרים מישראל". עמ'
 390.
 .84 נקדימון, עמודים: 136-137.
 .85 Tabin, עמ' 218.
 .86 צץ, עמ' 399; לנקין, עמ' 309.
 .87 Tabin, עמ' 219.
 .88 Tabin, עמ' 230/ה. ש. 193.
 .89 מקלט הרדיו של הצי האמריקני פעל איז בתחום
 תדרים שני: 12-1.5 מג"ה וכל שנקבע לעיל
 היה גבוה מתחדרים אלו. האם הסתמכו על קליטה
 במקלטי בידור בביתים?
 .90 Tabin, עמ' 230/ה. ש. 193.
 .91 Tabin, עמ' 218; נקדימון, עמ' 137; אורי ברנר,
 עמ' 100. מענין מאוד ששתת המברק אצל Tabin:
 2255 ואילו אצל נקדימון: 2300 עם תוספת של
 מילימ: "הבעיה שלפנינו היא..." הוא שאמרנו:
 רשלנות!
 .92 לח"מ ביום: 19 בספטמבר 1978.
 .93 נקדימון, עמ' 165.
 .94 נקדimson, עמ' 140; אורי ברנר, עמ' 105; פנחס
 ואזה, עמ' 207.
 .95 ואזה, עמ' 209.
 .96 והוא יסוד לגליי לפקפק באמירות ההודעה של
 חוסר קשר רדיו כאשר "המוסד" השיט עשרות
 ספרינות עם קשר רדיו מן הספרינה לאירופה וממנה
 לארץ!

- .1966, עמ' .5.
- .96. היה במטה הפלמ"ח מכשיר רדיו (מקלט ומשדר כמובן) תא"ג שפעל בראשת המורס של הפלמ"ח "תמר" ; אך מה לנKENIN ולמכשיר זה? על כך שלא כוון ל"אלטלנה" תחקרו את קצין הקשר בפלמ"ח, שהיה בבניין – נרי ראשוןי.
- .97. נקדים, עמ' 307.
- .98. אוריה ברנר, עמ' 223/ה. ש. 8. ומסתמן על "הארץ" מ-23 ביוני 1948 שמסתמן על האדמירליות הבריטית? היכן?
- .99. נקדים, עמ' 307.
- 100. נקדים, עמ' 258. מה פירוש הוראות אג"ם – לעיר את היחידות ב��וי האלחוט? איננו מבנים משפט זה בפקודת דין.
- .101. אוריה ברנר, עמ' 231.
- .102. נקדים, עמ' 296.
- .103. אוריה ברנר, עמ' 230/ה. ש. 15. לנו, כהיסטוריה ח"ק אין איש מוכר ושמו לא הופיע בפנינו אי פעם.
- .104. נקדים, עמ' 297.
- .105. אוריה ברנר, עמ' 232.
- .106. אוריה ברנר, עמ' 233.
- .107. שם, שם.
- .108. לנKENIN, עמ' 330.
- .109. תבין, עמ' 217.
- .110. בגין, עמ' 212; צע, עמ' 396, 402; נקדים, עמ' 130.
- .111. לנKENIN, עמ' 314; תבין, עמ' 202. אולי מדייק כאן יותר בן עמי בסיפורו שכותב על 5000 רוביו "אנפילד" בריטיים ועוד מאות רובים שאצ"ל רכש בכיספיו שלו...
- .112. בן עמי, עמ' 393.
- .239. אגב, בן עמי ירד לחוף כפר ויתקין ואחריו היריות לא חזר יותר לספינה. כל עדותו בספר על הקורות לספינה בתל-אביב נעשתה כשהוא כבר בחוץ.
- .82. יפתח שטיין היה טכנאי רדיו בראשל"צ והתגייס, כחבר אצ"ל לצבא הבריטי, במלחמת העולם השנייה. שם למד את ציוד הקשר הצבאי הבריטי והתמהה בתחזוקתו. כשוחרר ארץיה המשיך לעבוד בראשל"צ וב-1946 ערך לנtinyah. במחתרת המשיך לעסוק בטכניות רדיו וסייע לטכנאי וייצנער בתחזוקת מכשירי הרדיו בתל-אביב והסבירה; השתתף כמנוע מ. 19 בשוד הרכבת ליד בנימינה (18.4.1948) כשהוא נמצא צפונה לבנימינה ומדדוח בדdio על התקורות הרכבת לאיזור.
- .83. אוריה ברנר, עמ' 167; נקדים, עמ' 242.
- .84. אוריה ברנר, עמ' 197.
- .85. נקדים, עמ' 244.
- .86. נקדים, עמ' 247.
- .87. אגב, לפי הוראות התיאום הראשונות שהביא גרמנט לפרסיס !
- .88. במכtab למחבר, מ-8 בספטמבר 1978; נקדים, עמ' 251; דז"ח מטה פלמ"ח, שם, אחרי עמ' 160;
- .89. אוריה ברנר, עמ' 203.
- .90. ראה "דבר" 24 באוקטובר 1971, עמ' 4 ; אוריה ברנר, עמ' 208.
- .91. עדות מונרו פיין אצל אוריה ברנר, עמ' 222.
- .92. נקדים, עמ' 278.
- .93. אוריה ברנר, עמ' 226.
- .94. נקדים, עמ' 285.
- .95. לנKENIN, עמ' 322.
- .96. לנKENIN, עמ' 320. ובידיעות אחרונות, מ-18 במרס